

پیشگفتار راهنمای اعضا، شماره ۴، ۱۳۸۲

در سی و دوسالی که از تأسیس انجمن ریاضی ایران می‌گذرد سه بار «راهنمای اعضای انجمن» چاپ و توزیع شده است^۱ شورای اجرایی در نشست مورخ ۸۱/۰۷/۱۱ خود تصویب کرد در سال آخر هر دوره شورای اجرایی، راهنمای اعضای انجمن چاپ و منتشر شود. این مجموعه به صورت کارنامه پنج سال اخیر، به همت آقای منصورشکوهی رئیس با کفایت دبیرخانه تدوین شده است و به علاقه‌مندان، به ویژه اعضای محترم انجمن ریاضی ایران، تقدیم می‌شود.

به تیرماه ۱۳۷۷ برمی‌گردم و فعالیت‌های انجمن را در دو دوره اخیر به اختصار به تصویر می‌کشم. آنچه را که انجام شده است مرهون زحمات بسیاری از اعضای تلاشگر انجمن و مساعدت برخی از مسؤولان می‌دانم و خدا را شکر می‌گویم.

مشکل همیشگی انجمن نداشتن جای مناسب بود؛ لذا، نخستین نامه به این موضوع اختصاص یافت. خوشبختانه این نامه مؤثر افتاد و آقای عبدالکریم بابارضا، فرهیخته شهردار وقت منطقه شش تهران، محل فعلی دبیرخانه را که در داخل محوطه بوستان ریاضیات (پارک بهجت آباد سابق) واقع است در اختیار انجمن قرار داد. این ساختمان چهار اتاق دارد، به سه خط تلفن مرکزی، یک خط استیجاری بین دبیرخانه و دانشگاه صنعتی شریف، پنج کامپیوتر، فکس، چاپگر و سایر وسایل مورد نیاز مجهز است و شش کارمند نسبتاً مجرب و جدی به صورت تمام وقت در آن به کار مشغول‌اند. انجمن منزلگاه آزمایشی نیز دارد که باید تقویت شود.

مشکل دوم نداشتن بودجه کافی و درآمد مستمر بود. به یاد دارم به خاطر عدم ثبت نام اعضای شورای اجرایی دوره اول تیرماه ۷۵ پایان خرداد ماه ۷۷ در دفتر ثبت شرکت‌ها و مالکیت صنعتی، برداشت از حساب بانکی انجمن که موجودی قابل توجهی نداشت با تمهید انجام می‌شد. تشکیل ستاد ملی سال جهانی ریاضیات و تقدیم طرح کلان پیشبرد ریاضیات کشور به نهاد ریاست محترم جمهوری برای انجمن مبلغی حدود یک میلیارد ریال به ارمغان آورد که با دوراندیشی و تصویب شورای اجرایی بخشی از آن به صورت بلندمدت در چند بانک سپرده‌گذاری شد و درآمدی مستمر نصیب انجمن کرد. در اینجا لازم می‌دانم محبت‌های آقایان دکتر: محمدرضا عارف معاون اول محترم رئیس جمهور و محمد توکل معاون سابق پژوهشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و دبیر محترم ستاد

^۱ جزوه‌هایی کوچک در قطع وزبری که در سال‌های ۱۳۷۲، ۱۳۷۴ و ۱۳۷۵ انتشار یافته‌اند.

ملی را پاس دارم.

مشکل سوم وجود اساسنامه‌ای غیرشفاف و آیین‌نامه‌هایی ناکارآمد بود. برای رفع این مشکلات و بهره‌گیری از تجربیات موجود همایش تفرش تدارک دیده شد. در این همایش حدود هفتاد تن از دست‌اندرکاران سابق انجمن در مدت سه روز گردهم آمدند و با تشکیل هفت کمیته و کار فشرده راه پیشرفت انجمن را هموار ساختند. مهمترین نتیجه برگزاری این همایش تدوین اساسنامه‌ای جامع، شفاف و کارساز بود که هنگام برگزاری سی‌امین کنفرانس ریاضی کشور در دانشگاه محقق اردبیلی به بیست و هشتمین مجمع عمومی مورخ ۱۳۸۵/۵/۱۱ ارائه شد و به تصویب رسید. به تدریج در آیین‌نامه‌های موجود تجدیدنظر جدی به عمل آمد و حسب نیاز آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های جدید تدوین و تصویب شدند. در مواردی، پیشنهادهای دست‌اندرکاران و مجریان مورد توجه مجدد شورا قرار گرفتند و برخی از مواد آیین‌نامه‌ها اصلاح شدند.

در سال‌های اخیر تشکلهای غیردولتی به سرعت رشد کرده‌اند. در زمینه ریاضیات، انجمن‌های علمی ریاضی دانشجویی، انجمن‌های استانی معلمان ریاضی، اتحادیه انجمن‌های علمی آموزشی معلمان ریاضی و انجمن‌های ترویج علم، آمار ایران و رمز ایران موجودیت پیدا کردند. این رشد را شاید بتوان دلیلی برای افت تعداد اعضای انجمن ریاضی ایران دانست. اما انجمن از این بابت نگران نیست زیرا اعتقاد دارد بدون همکاری جدی قشر تلاشگر معلمان ریاضی و گسترش فعالیت‌ها، ریاضیات کشور توسعه نمی‌یابد. در این راستا انجمن پس از برگزاری پنج کنفرانس پربار و بدون وقفه آموزش ریاضی کشور عملاً مسؤلیت تداوم برگزاری این کنفرانس‌ها را به اتحادیه مزبور واگذار کرد تا بر اساس اهداف، پربارتر و فراگیرتر از گذشته تداوم یابند. در برگزاری این کنفرانس‌ها خانم دکتر زهرا گویا شرکت مؤثر داشته‌اند.

با پایان یافتن کار ستاد ملی، پیگیری کارهای آن به انجمن واگذار شد. شورای اجرایی انجام این پیگیری‌ها را تنها در صورت تحقق شرایطی خاص ممکن دانست. خوشبختانه با راهنمایی آقای دکتر رضا منصوری، معاون محترم پژوهشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و پیگیری‌های خستگی‌ناپذیر آقای دکتر علی رجالی، یکی از این شرایط به گونه‌ای جالب محقق شد و با همکاری انجمن ریاضی ایران و چند تشکل دیگر («شورای خانه‌های ریاضیات ایران»، تأسیس گردید. با تصویب اساسنامه شورا در کمیسیون انجمن‌های علمی ایران، بخشی از وظایف ستاد که به انجمن محول شده بود و نیز بندی از مصوبات شورای اجرایی^۲ در زمره وظایف این شورا قرار گرفت. بدین ترتیب امید می‌رود

^۲ این بند به شرح زیر در صورتجلسه مورخ ۱۳۸۷/۰۸/۰۷ شورای اجرایی منعکس شده است: موضوع لزوم تشکیل «کانون افتخارآفرینان جوان ریاضی ایران» توسط دبیر انجمن مطرح شد. این کانون که خاص دانشجویان

خانه‌های ریاضیات در بسیاری از نقاط کشور تشکیل شوند و نقشی مؤثر در عمومی کردن ریاضیات و پیشبرد آن برعهده گیرند.

با همت خانواده‌ها و ارادتمندان استادان به نام، اعطای جوایز دکتر ریاضی کرمانی، دکتر منوچهر وصال، دکتر غلامحسین مصاحب و استاد ابوالقاسم قربانی نهادینه شده و آیین‌نامه‌های مربوط به تصویب رسیده‌اند. تاکنون در دو نوبت جوایز پروفیسور تقی فاطمی و دکتر محسن هشترودی با همت آقای دکتر محمدحسین احمدی استاد دانشگاه ویسکانسین به صورت موردی اعطاء شده‌اند. به زودی این دو جایزه نیز نهادینه خواهند شد.

در کشور ما شاخه‌های بسیاری از درخت تنومند ریاضیات، از جمله دو شاخه مهم آموزش ریاضی و تاریخ ریاضی، مورد توجه جدی قرار نگرفته‌اند. با تصویب اعطای جایزه استاد ابوالقاسم قربانی، برپایی نخستین همایش دوسالانه تاریخ ریاضیات^۳ در تابستان ۱۳۸۳ در دانشگاه شهید بهشتی و عقد تفاهم‌نامه بین انجمن و مؤسسه علمی، فرهنگی دانش گستر سودآور، امید می‌رود علاقه‌مندان واجد شرایط به این رشته روی آورند و با بررسی گوشه‌های تاریک تاریخ ریاضیات دوران طلایی ایرانی اسلامی عظمت کار پیشینیان ما را به ریاضیدانان جهان بشناسانند. حمایت بی‌شائبه آقای دکتر محسن خلیجی مدیرعامل مؤسسه سودآور از فعالیت‌های انجمن ستودنی است. اعزاز چند دانشجو به خارج جهت تحصیل در شاخه آموزش ریاضی از فعالیت‌های خوب ستاد ملی است.

برگزاری همایش‌های ماهانه از جمله فعالیت‌های تازه انجمن است. آیین‌نامه مربوط، فهرست کامل سخنرانان و عناوین سخنرانی‌ها در این مجموعه آمده‌اند. سخنرانی‌های انجام شده در دو مجلد تدوین خواهند شد. بخشی به زبان فارسی است که انتشار یافته و بخشی دیگر به زبان انگلیسی است که آخرین مراحل چاپ و نشر خود را می‌گذراند. در این ارتباط زحمات و پیگیری‌های آقای دکتر ارسلان شادمان قابل تقدیر است. تداوم کار برگزاری همایش‌های ماهانه و چاپ و نشر این سلسله از سخنرانی‌ها به کمیته‌ای دیگر و مسؤلی دیگر سپرده شده است؛ برایشان آرزوی توفیق دارم.

جهت صرفه‌جویی در وقت عزیز خوانندگان از بیان پاره‌ای مشکلات پیش روی

خوب ریاضی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور خواهد بود باید دارای اساسنامه باشد، به ثبت برسد و زیر نظر انجمن ریاضی ایران فعالیت کند. هرچند اعضاء لزوم تشکیل آن را پذیرفتند ولی با توجه به ضیق وقت قرار شد این پیشنهاد مجدداً در شورا مطرح شود.

^۳ در چند سال گذشته، در نقاط مختلف کشور، از جمله در دانشگاه هرمزگان گردهمائی‌هایی تحت عناوین مختلف در زمینه تاریخ ریاضیات برگزار شده و گاه از حمایت انجمن نیز برخوردار بوده‌اند، اما همچون کنفرانس‌های سالانه و سمینارهای جبر و آنالیز منظم و فراگیر نبوده‌اند.

برگزاری مرتب دیگر کنفرانس‌ها، سمینارها، کارگاه‌ها و به طور کلی گردهمایی‌های متنوعی که در این پنج سال زیر نظر انجمن برگزار شد و از ذکر نام کسانی که جهت برگزاری هرچه بهتر آنها حتی خواب خوش بر خود حرام کردند می‌پرهیزم.

در این پنج سال، علاوه بر این راهنما و حمایت از چاپ و نشر گزارش‌های گردهمایی‌ها، انجمن مقدمات چاپ و نشر دو کتاب را هم فراهم کرده است: کتابی به کوشش آقای دکتر علیرضا مدقالچی که مقالات برگزیده مجلات ریاضی کشور را شامل خواهد بود و کتاب «انفجار در ریاضیات» که به کوشش و راهنمایی آقای دکتر ارسلان شادمان از متن فرانسوی به فارسی برگردانده شده است. این دو کتاب به لطف آقای دکتر نصراله پورجوادی توسط مرکز نشر دانشگاهی چاپ و منتشر خواهند شد.

مسابقات ریاضی دانشجویی کشور با همه دشواری‌ها بدون وقفه تداوم یافتند و همکاران زیادی این مهم را به نحوی شایسته و با کمترین کاستی به انجام رساندند. ایثار و پشتکار آقایان دکتر علیرضا جمالی و محمدتقی دیبایی را می‌ستایم. برگزاری این مسابقات که از جمله نخستین فعالیت‌های انجمن بوده است، مایه مباهات است.

پس از گذشت سی سال یکی از مواد اساسنامه انجمن اجرا شد و سه تن از ریاضیدانان برجسته ایرانی آقایان دکتر: حیدر رجوی (دانشگاه دالهورزی)، فریدون شهیدی (دانشگاه پردو) و کامران وفا (دانشگاه هاروارد) به عضویت افتخاری انجمن درآمدند. قرار است در نشست افتتاحیه سی و چهارمین کنفرانس ریاضی کشور آقایان دکتر: عباس عدالت (امپریال کالج لندن) و عبدالصمد هدایت (دانشگاه ایلینویز در شیکاگو) لوح عضویت افتخاری خود را دریافت کنند. امید اینکه با تداوم داهیانیه این اقدام ارزنده ریشه‌های انجمن تقویت شوند و از وجود این افتخارآفرینان در راه پیشبرد ریاضیات کشور به بهترین نحو استفاده گردد. از رؤسای (دبیران) سابق انجمن که زحمت انتخاب اعضای افتخاری را پذیرا شده‌اند بسیار ممنونم.

آیین‌نامه‌های دو نشریه ادواری بولتن و فرهنگ و اندیشه ریاضی برای چندین بار ترمیم و انتظارات جامعه ریاضی در آنها منعکس شده‌اند. هیأت تحریریه این دو نشریه برآند با انتخاب مشاوران و اعضای افتخاری هیأت‌ها و نیز ملحوظ کردن شرایط پذیرش نشریه در آی. اس. آی. (ISI) کیفیت علمی آنها را ارتقاء بخشند. هیأت تحریریه فرهنگ و اندیشه ریاضی آیین‌نامه مسابقه مقاله‌نویسی را نیز در دست تدارک دارد. ضمن آرزوی موفقیت برای عزیزان عضو هیأت تحریریه این دو نشریه، تلاش بی‌وقفه سردبیران محترم را پاس می‌دارم.

در سال ۱۳۸۰ «گزارش» پا به عرصه گذاشت و نخستین شماره آن چاپ و منتشر شد. هرچند این نشریه با خبرنامه مشترکاتی دارد، اما با وضع موجود خبرنامه، تداوم انتشار هر

دو نشریه ضروری به نظر می‌رسد. از آقای عزیز خانچی مجری گزارش و اعضای محترم هیأت تحریریه خبرنامه به‌ویژه آقای دکتر مگردیج تومانیان سپاسگزارم.

بعد از وقفه‌ای طولانی در کار واژه‌گزینی، کمیته واژه‌گزینی ریاضی با حمایت دو فرهنگستان ادب و زبان فارسی و علوم جمهوری اسلامی ایران و همکاری انجمن از تاریخ ۷۹/۰۶/۳۰ هر دو هفته یک بار در محل فرهنگستان ادب و زبان فارسی نشست داشته و به کار واژه‌گزینی پرداخته است. یکی از نتایج این نشست‌ها تصویب ۶۶ واژه ریاضی توسط شورای این فرهنگستان است که به‌زودی از طریق نهاد ریاست محترم جمهوری جهت استفاده عموم اعلام می‌شود. مطمئناً آقای دکتر مهدی رجبعلی پورپس از پایان مرخصی مطالعاتی مجدداً سرپرستی این کمیته را عهده‌دار می‌شوند و همچون گذشته توان خود را در جهت پیشبرد اهداف انجمن به کار می‌بندند.

در ایام برگزاری سی و سومین کنفرانس ریاضی کشور در مشهد به منظور عمومی کردن ریاضیات، مجمع عمومی ده روز اول آبان ماه هر سال را «دهه ریاضیات» نامید و برنامه‌ریزی جهت بزرگداشت این دهه را از شورای اجرایی خواستار شد. هم‌اینک کمیته منتخب شورای اجرایی برای بزرگداشت هرچه با شکوه‌تر نخستین دهه به تلاش مشغول است.

روابط عمومی و بین‌المللی انجمن باید تقویت شوند. همکاری با انجمن‌های ریاضی سایر کشورها باید مدنظر قرار گیرد. خوشبختانه مقدمات همکاری با انجمن ریاضی فرانسه در برگزاری سمینارهای مشترک، مبادله استاد و دانشجو و نشریات فراهم است. امید اینکه در سفر قریب‌الوقوع پروفیسور میشل والدشمیت رئیس انجمن ریاضی فرانسه به ایران ضمن بازدید از مرکز تحصیلات تکمیلی در علوم پایه زنجان و دانشگاه صنعتی شریف تفاهم‌نامه‌ای بین دو انجمن ریاضی ایران و فرانسه به امضا برسد.

جا دارد انجمن ریاضی ایران به عنوان عضو رده دوم اتحادیه جهانی ریاضیات در فعالیت‌های اتحادیه سهم شود و به رده سوم ارتقاء یابد. وقفه چند ساله در پرداخت حق عضویت خاطر اعضای شورای اجرایی را آزرده بود. خوشحالم به اطلاع برسانم انجمن تا اول سال ۲۰۰۳ میلادی کلیه دیون خود را به اتحادیه پرداخته است. در این باب حمایت آقای دکتر جلیل شاهی دبیر کل سابق کمیسیون ملی یونسکو در ایران را می‌ستایم.

در اینجا صرفاً به لزوم پیگیری فعالیت‌های به جا مانده از ستاد ملی، برنامه‌های کمیته ملی پیشبرد ریاضیات کشور که در طرح کلان درج شده‌اند و همچنین اجرای تفاهم‌نامه منعقد شده بین استانداری یزد و انجمن جهت احداث پردیس ریاضیات در استان یزد اشاره می‌کنم و امیدوارم در شهریورماه امسال در شهر شاهرود تحت عنوان «راه پیش رو» به برخی از بایدها و نبایدها اشاره کنم.

فعالیت‌های انجمن ریاضی ایران را متنوع‌تر از فعالیت‌های بسیاری از انجمن‌های علمی موجود در ایران و نیز گسترده‌تر از برنامه‌های بسیاری از انجمن‌های ریاضی کشورهای جهان می‌پندارم و چنین دست‌آوردی را بدون تلاش صدها ریاضیدانی که هزاران هزار ساعت از وقت عزیز خود را به صورت افتخاری صرف پیشبرد اهداف انجمن کرده‌اند میسر نمی‌دانم. از طرف اعضای محترم شورای اجرایی صمیمانه از تمام کسانی که در پنج سال گذشته به عنوان عضو کمیته یا هیأتی فعالیت کرده یا می‌کنند سپاسگزاری می‌کنم و خدمات گوناگون نمایندگان انجمن در واحدهای ریاضی سراسر کشور و رؤسا و معاونان این واحدها را ارج می‌نهم. دست فرد فرد اعضای کمیته ملی پیشبرد ریاضیات کشور را می‌فشارم. از دو خزانه‌دار انجمن آقایان دکتر: اسماعیل بابلیان و علیرضا مدقالچی و رئیس پیشین انجمن آقای دکتر رحیم زارع نهندی صمیمانه سپاسگزاری می‌کنم. آقایان ریاضیدانانی برجسته و مدیرانی نکته‌سنج یافتم و از همکاری با آنان درسها آموختم.

اینک که این سطرها را می‌نویسم چهره بسیاری از کسانی را تجسم می‌کنم که سالیان متمادی در راه پیشبرد اهداف انجمن کوشیده‌اند و حتی آهنگ صدای آنان را به گوش دل می‌شنوم. خاطره همه آنان را گرامی می‌دارم. یاد فرزانه‌گانی چون: محمدقلی جوانشیر خویی، اکبر حسنی، کریم صدیقی، مسعود فرزاد و محمدعلی قینی را که از بین ما رخت بر بسته‌اند زنده می‌دارم، برای استادان: محمدعلی پورعبداله و علی عمیدی شفای عاجل می‌طلبم و برای سایرین سلامتی و توفیق خدمت بیش از پیش آرزو می‌کنم.

این مجموعه خالی از کاستی نیست. ممکن است به دلایلی موجه و گاه غیرموجه نام بزرگوارانی که سال‌ها عضو و خادم انجمن بوده‌اند در فهرست اعضا قید نشده باشد. به خاطر خطاها بدین وسیله پوزش می‌طلبم و راهنمایی‌های بیش از پیش همکاران محترم را با تشکر می‌پذیرم.

مهدی بهزاد

مردادماه ۱۳۸۲